

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta
Ústav pre výskum kultúrneho dedičstva
Konštantína a Metoda

Časopis / Review

Konštantínove listy / Constantine's letters

3 / 2010

Redakčná rada / Editorial Board

Mons. prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. (Slovak Republic)
prof. RNDr. Jozef Michalov, DrSc. (Slovak Republic)
prof. PhDr. Alexander T. Ruttikay, DrSc. (Slovak Republic)
prof. PhDr. Jozef Vladár, DrSc. (Slovak Republic)
prof. Maja Jakimovska Tošič, PhD. (Republic of Macedonia)

Šéfredaktor / Editor in Chief

PhDr. Peter Ivanič, PhD.

E-mail: pivanic@ukf.sk

Redakčná úprava / Editorial correctors

PhDr. Martin Hetényi, PhD.

PhDr. Peter Ivanič, PhD.

PhDr. Zvonko Taneski, PhD.

PhDr. Ing. Miroslav Glejtek

Technický redaktor / Technical editor

PhDr. Peter Ivanič, PhD., PhDr. Ľuboslav Horvát,

Ing. Dušan Neubauer

Jazyková úprava / Language corrector

Mgr. Marian Macho, PhD.

Preklad do anglického jazyka (zhrnutie) / English translation (summaries)

Mgr. Martina Macúchová

Adresa redakcie / Address of Editorial Board

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Ústav pre výskum kultúrneho dedičstva

Konštantína a Metoda

Štefánikova 67, 949 74 Nitra

tel.: +421 37 77 6408 367, fax.: +421 37 77 6408 387

e-mail: ukm@ukf.sk

Všetky štúdie sú recenzované.

Názov a sídlo tlačiarne / Printing House

ŠEVT, a. s. Bratislava

Náklad / Copies

200

Publikáciu podporili:

Mesto Nitra

Ministerstvo školstva SR

Nitriansky samosprávny kraj

Rímskokatolícky biskupský úrad v Nitre

ISSN 1337-8740

Na obálke sa nachádza obrázok

z *Macedónskeho triódu* zo 14. storočia

Na obálke je použitý staroslovienský font INICIAL,
ktorý vytvoril doc. dr. Ljupčo Mitrevski.

Obsah / Contents

Štúdie / Articles

Борис Стојковски: *Подаци из Црквене историје Саламинија Хермија Созомена као извор за рану хришћанску историју Сирмијума / The specifications of Church History of Sozomenos as a Source for the Early Christian History of Sirmium – 1*

Peter Baláž: *K lokalizácii „urbs antiqua Rastizi“ a jeho stotožneniu s „ineffabilis Rastizi munitio“ a s hlavným sídelným mestom Rastislava / To the location „urbs antiqua Rastizi“ and its identification with „ineffabilis Rastizi munitio“ and with the main residential town of Rastislav – 11*

Miroslav Vepřek: *Filologický pohled na problém kontinuity cyrilometodějské kulturní tradice v Čechách 10.-11. století / The Issue of Continuity of Cyrillo-Methodian Cultural Tradition in Bohemia of the 10th and 11th Centuries from the Philological Viewpoint – 39*

Zvonko Taneski: *Cyrilo-metodské dedičstvo – začiatok slovensko-macedónskych literárnych a kultúrnych vzťahov / Cyril's and Methodius's heritage – start of literary and cultural relations between Slovaks and Macedonians – 49*

Lubomíra Havlíková: *Cyrilometodějské a byzantské reminiscence na jednání Prvního přípravného Slovanského sjezdu / Cyrilo-Methodian and Byzantine Reminiscences on the proceedings of the First Preparatory Slav Congress – 55*

Miroslav Glejtek: *Niekoľko poznámok k ikonografii stredovekých cirkevných pečatí / Some Notes on Iconography of Medieval Religious Seals – 62*

Peter Zubko: *Ecclesia Ruthenorum – externý pohľad 18. a začiatku 19. storočia / Ecclesia Ruthenorum – External View of the 18th and the Beginning of the 19th Century – 88*

Marek Ďurčo: *Cirkevná správa farností v rámci dekanátov Veľké Topoľčany a Vestenice od roku 1763 do konca 18. storočia / The Church's administration of parishes in Veľké Topoľčany's district and Vestenice's district from 1763 until to the end of 18th century – 99*

Володимир Чорній: *Зародження, розвиток і сучасний стан слов'язнавства у Львові / Origins, Development and Current Situation of the Slavonian Studies in Lviv – 117*

Marija Paunova: *Declension of the Nouns in the Church Slavonic texts of Macedonian Recension – 130*

Татьяна Попова: *Следы глаголицы в древнейшей рукописи Лествицы Иоанна Синайского / Traces of glagolica in the most ancient slav ic manuscript of Lestvica of Johannes Klimakos – 139*

Recenzie / Book reviews – 147

Správy / Chronicle – 160

Travunie, Paganie a Kanalitska historicky k tzv. Červenému Chorvátsku, srbskí autori spravidla operujú tézou o tzv. dvoch centrách ranej srbskej štátnosti, Raške a Duklji, čo im umožňuje integrovať do výkladu národných dejín časť historického dedičstva jadranského prímoria. Vyhranené čiernohorské interpretácie z posledných rokov pre zmenu konštruujú idealizovanú tisícročnú svojbytnosť a neprerušenu kontinuitu vlastnej štátnosti od stredovekej Duklje až po dnešok“ (s. 12 – 13).

Radi by sme verili, že kontinuita v štúdiu a popularizácii čiernohorskej problematiky na Slovensku a v Česku pretrvá a že sa čoskoro nájdu aj ďalší bádatelia a autori, ktorých práce sa stretnú so záujmom verejnosti, ktorá je tradične naklonená česko- a slovensko-južnoslovanským vzťahom.

Zvonko Taneski

JUDÁK, VILIAM – POLÁČIK, ŠTEFAN:
Katalóg patrocínií na Slovensku.
Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta UK v Bratislave 2009. 476 s.

Práce, ktoré by mapovali patrocíniá na našom území, sú pomerne zriedkavé, ale o to dôležitejšie. Jednou z nich je katalóg patrocínií z pera V. Judáka a Š. Poláčika. Práca je vzhľadom na svoj charakter a účel rozdelená na niekoľko častí. Prvá časť informuje o historickom

základe patrocínií. Autori sa zaoberajú prvými fundátormi a fundáciami kresťanských sakrálnych objektov a systémom ich vlastníctva a správy v období pred vydaním a po vydaní Milánskeho ediktu (r. 313). Na tento krátky exkurz vhodne nadväzuje časť Patrocíniá na Slovensku: Výber patrocínií. Táto časť práce vychádza z jedného z najznámejších diel zameraných na patrocíniá z pera renomovaného autora J. Hudáka (Patrocíniá na Slovensku. Súpis a historický vývin. Bratislava: Umenovedný ústav Slovenskej akadémie vied 1984). Nasleduje podrobné vysvetlenie skratkového systému a štruktúry samotného katalógu patrocínií, ktorý tvorí jadro publikácie. Pri súpise množstva rôznych položiek je nevyhnutné vytvorenie prehľadného systému, v ktorom je možné bez problémov sa orientovať. Základom je rozdelenie jednotlivých patrocínií podľa ich hierarchickej štruktúry. Na prvom mieste sú to patrocíniá Božích osôb, nasleduje Preblahoslavená Panna Mária, sv. Jozef, apoštoli, svätí a blahoslavení a niekoľko ďalších špecifických patrocínií. V rámci každého patrocínia sa nachádza ďalšie delenie na konkrétne podriadené patrocíniá s príslušnými kódmi, podľa ktorých je možné vyhľadať ich v katalógu. To znamená, že napríklad v rámci patrocínia Bolestnej P. Márie sú uvedené podriadené patrocíniá –

Sedembolestnej P. Márie, Spolutrpiacej Bohorodičky atď.

V prvej časti vlastného katalógu sú jednotlivé objekty zoradené podľa patrocínií a uvedené sú aj údaje o tom, či je objekt rímskokatolícky, gréckokatolícky alebo prináleží vojenskému ordinariátu. Nasleduje popis lokality v zmysle cirkevno-územnej organizácie, údaj o príslušnej farnosti, dekanáte, arcidiecéze, resp. diecéze. Nasleduje charakteristika objektu, údaj o jeho statuse (katedrála, bazilika, farský kostol atď.), o architektonickom slohu, v ktorom je objekt postavený, uvádzajú sa príslušné roky prvej zmienky, rok výstavby a podobne.

Druhá časť katalógu je založená na miestopisnom opise lokalít. Z toho vyplýva abecedné radenie podľa miest a obcí. Pri každej položke sú okrem informácií o patrocíniu uvedené aj presnejšie geografické údaje, ako napr. rozloha lokality, nadmorská výška, prvá písomná zmienka a zaradenie v územnosprávnej štruktúre SR a katolíckej cirkvi. V závere práce sa nachádzajú sumarizujúce tabuľky a nevyhnutné registre.

Ak sa pozrieme na katalóg ako celok, možno povedať, že máme pred sebou nevšedné sumarizujúce dielo. Autorom a ich spolupracovníkom sa podarilo skatalogizovať dovedna 5932 existujúcich a zaniknutých patrocínií z nášho územia. Už toto číslo nám napovie, o akú náročnú úlohu išlo.

Vo svojej bádateľskej práci katalóg využijú mnohí historici, teológovia, umenovedci, ale i odborníci či zúčastnení z množstva najrozličnejších vedných odborov. Autorom možno zablažovať k výsledku v podobe hodnotnej pomôcky, ktorá na Slovensku chýbala a ktorá nepochybne nájde svojich vďačných používateľov.

Miroslav Glejtek

Ako skúmať národ. Deväť štúdií o etnicite a nacionalizme. Editori Peter Drál' a Andrej Findor. Brno: Tribun EU 2009. 261 s.

Autori recenzovanej knihy sa rozhodli osvetliť dva sociálne fakty – národ a etnicitu – a s nimi v niektorých prípadoch súvisiacu ideológiu – nacionalizmus.

Predhovor ku knihe napísal známy profesor Katedry sociológie na University of California (Los Angeles) Rogers Brubaker, zaoberajúci sa vo svojich prácach okrem iného otázkou národa, dávajúc jej nový rámec, ďalej štátmi, ktoré „ponárodňovali“, národnostnými menšinami, migráciou, štátnou príslušnosťou a pod.

Otázka etnicity, t. j. otázka, ku ktorému etniku isté spoločenstvo patrí, má dlhú históriu. Výskum etnicity sa dostal v druhej polovici 20. storočia v Európe do popredia predovšetkým v západnej historiografii. U nás, resp. z pera slovenských historikov, uzrelo